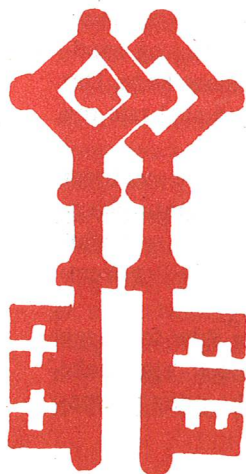
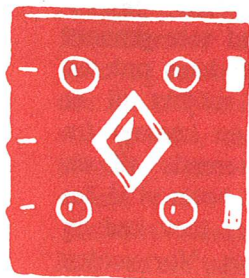

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE
5 / november 1995

ISSN 0903-6113

ADVENTSBØN

Herre Jesus, min frelser! du er den, som skulle komme, og du kom og du kommer med forløsning og saliggørelse. Du kom i kødet, du kommer i synlig herlighed, når dagen, som dertil er bestemt, oprinder.

Mit hjerte åbner sig for dig, det venter ikke nogen anden, det trænger så såre til dig og beder:

træd ind, o Herre, og bo ved troen hos mig; oplad mit øje, at jeg må se dig som min dyrebare frelser og ven,

oplad mit øre, at jeg må høre din røst, høre den klart under verdens forvirrende stemmer. Hjælp, at jeg aldrig må forarges over den ringe skikkelse, hvori du fremtræder for kødets sanser, men netop elske dig i den skikkelse og stille vente på din herligheds åbenbarelse.

Bøn af Wilhelm Andreas Wexels, 1797-1866, præst ved Vor Frelzers Kirke i Oslo. (Jvf.s salmebogens liste over salmernes forfattere)

HELLIGE VIDNER I HISTORIEN

Af pastor emeritus Gert Holthor.

Foredrag holdt på FKF's Landskonvent.

Det opgivne emne er: "Hellige vidner i Historien". Det er jo svært. Med blik på sin egen tilværelse kan man overveje, med hvilken ret man påtager sig en sådan bedømmelse af mennesker.

Søren Kierkegaards protest mod Martensens karakteristik af biskop Mynster som sandhedsvidne virker afskrækkende. Vel var Kierkegaards angreb overeksponeret; men det efterlader en torn i sindet.

Tre ord indgår i foredragets titel: "hellig", "vidne" og "historie".

"Hellig" er et hyppigt mistydet ord. Gud er hellig. Som i andre religioner er Gud i Det gamle Testamente rystende og betagende, "numinøs", som det hedder. Og utilgængelig. Den, som ser Gud, må dø. I Det nye Testamente lader Gud sig til syne - i Jesus Kristus og kun i ham. Johannes-prologen rummer ret beset al den filosofi, som vi har brug for. I begyndelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Og Ordet blev kød og tog bolig iblandt os. Guds inderste væsen er trang til meddelelse. Til kærlighed og skabervillie. Gud ønsker en skabt verden med relativ selvstændighed; ikke en udstråling af hans væsen (som oldtidens nyplatonikere og nutidens nyreligiøse lærer), men en fri verden, som afspejler hans kærlighed. Og det er da det princip - hvis man tør bruge et sådant filosofisk udtryk her -

som gælder fra Gud selv gennem alle dem, som hører hans ord: en meddelelse fra et subjekt til et anderledes objekt, en kontakt fra een virkelig eksisterende til en anden. Midt i al det hører vi så det mærkelige, at Ordet blev kød og tog bolig iblandt os. Vor verden med fødsel og død var med eet Guds egen verden. Inkarnationen er ikke et tegn, og sakramenterne er ikke tegn; Kirken, ret forstået, er mere end et tegn. Det er Guds egen virkelighed, som er brudt ind i vor, det er Guds eget udtryk i vor verden. Men i vor verden, hvor Gud nu hører til, må der bringes vidnesbyrd om Sandheden, den præsenterer sig ikke uden medier.

Derfor må der *vidner* til. Brobyggere. Vidner kan være af så mange slags. De kan være anonyme, set i historisk perspektiv. De mange, hvis navne aldrig blev noterede. De er ikke de ringeste. Deres navne findes hos Gud, men i øvrigt ikke andre steder. De, som bare talte og handlede uden at blive bemærkede. Det kan ikke være dem, vi skal tale om her.

Vidner kan også være teologer eller filosoffer eller naturvidenskabsfolk eller digtere eller forfattere af fiktiv litteratur. Eller fremtrædende kirkefolk.

Thomas Aquinas er ikke for ingen ting helgenkåret. Med sin tanke tjente han Gud - ikke uden person-

lig risiko. Alligevel er han ikke blandt dem, som her skal kaldes "hellige vidner".

Pascal, som ikke ville tale om filosofernes, men om Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, og som glæder os ved at sige, at hjertet har sine grunde, som forstanden ikke kender, falder alligevel uden for emnet.

Kardinal Newman er os et forbillede ved sin ydmyghed over for den tilsidesættelse, som kardinal Mannings tilstedeværelse betød for ham. Og dog er det ikke ham, det drejer sig om her.

Og litterært: Er Johannes Jørgensen ikke et vidne? Og Mauriac? Og frem for alt: Dostojevskij?

Bliver vor sjæl ikke ført nærmere til Gud, grebet og opløftet, når vi læser Graham Greenes: "Magten og Æren"? Er den stædigt udholdende, men nok så ynkelige, lille præst i bogen ikke et eksempel for os og samtidig en trøst, fordi vi ser, at Guds nåde er os nok midt i vor svingagtighed og sjælelige fattigdom?

Jo, også som åndsarbejdere kan mennesker være vidner. For så vidt er de vidner i historien.

Alligevel drejer det sig ikke om dem i vor forbindelse. Jeg tolker emnet anderledes: *det drejer sig om dem, som i historiens fulde lys har været vidner ved fattigdom eller blodigt martyrium.*

Jeg vil gå en omvej ved at foretage et citat. Nemlig af Viggo Stucken-berg. Han taler i sit meget lange digt "Bekendelse" fra 1896 om sit nære venskab med Johannes Jør-

gensen, som jo i deres unge år var hans meningsfælle i radikalisme og filosofisk materialisme.. Han taler videre om, at de ved livets tilskikkelser blev ført bort fra hinanden. Han selv blev "mere hård og drømmeløs", medens Johannes Jørgensen ved livets barskhed blev tvunget til "at søge fred i dybe længsels dunkle dis". Det forekommer mig at være en fortegning - man må tværtimod sige, at Johannes Jørgensen drog konsekvensen af en ny erkendelse, medens han selv fornægtede sit ansvar og sin skyld..

Katolikken Johannes Jørgensen var realist. Han gik ind i den virkelighed, som altid er besværlig, fordi den fører os ud over os selv. Han var et vidne; men han var også efter konversionen ret kontroversiel og ofrede ikke sit liv eller livsgrundlag. Et helligt vidne var han ikke.

Som lutheranere er vi ikke vant til at tale om en særlig hellighed hos personer, det regnes for uartigt.

Luther var en stor mand. Mig har hans lære om retfærdiggørelse af tro ført ud over min første ungdoms primitive pelagianisme. Men hans støtter til fyrsterne verdsliggjorde hans kirkeafdeling, han var ikke et helligt vidne. Jeg mindes fra trediverne og fyrrene en ejendommeligt uevangelisk hårdhed i mange kirkelige kredse.

Vi har under og efter 2. verdenskrig lært gruen at kende. Den os alle iboende ondskab. Det er en god luthersk sætning, at mennesket ikke er godt.

Men vi trænger til at se mennesker, hos hvem denne dæmoni i hvert fald er holdt i ave af Guds nåde, som i ydmyghed og tro er blevet små i Guds tjeneste - og just dermed er blevet store.

Desværre er vi kristne medmenneskeligt meget ofte *ringere* end andre (den gamle talemåde om den trepattede ko, som sælges i Jesu navn, er ikke usandfærdig). Vi er så gode, som vi kan blive, hvilket øjensynligt siger temmelig lidt. Så meget mere glæder man sig over, at der er kristne, som har fået lov til at være anderledes, det vil sige *bedre*. Der er heldigvis adskillige. Opgaven må være at nævne eksempler.

Seks personer vil jeg nævne. Fordi de har betaget mig. Besvarelsen bliver altså impressionistisk.

Den første er *Frans af Aissisi*. Kan det undre? Det er så svært selv for garvede tidehversfolk at komme uden om ham. Han er for ægte, og for ydmyg. Ikke at han var naiv. Han var ikke et blomsterbarn eller et fæ. Han kunne blive vred, han kunne være afvisende. hans dogmatik var massivt ortodox; han var sin kirkes tro søn. Men han troede og elskede så intenst, hans ydmyghed var så dyb, at han nåede sine højeste mål. Han ville ligedannes med Kristus, hvilket kunne blive til hovmod, men ikke blev det; han var hverken en forkælet selvnyder eller en hård idealist som Ibsens "Brand". Jeg har aldrig betvivlet hans stigmatisation. Ej heller at den var et tegn på Guds nåde. Frans var ikke

masochist (der er såmænd folk, der gerne tager en sådan psykologisme i anvendelse på ham). Frans's fattigdomsideal var ægte nok. Den dag, da han gav afkald på al ejendom og frasagde sig sit jordiske slægtskab - med en fader, som aldeles ikke forstod ham - skabte han noget nyt, ikke blot for sig selv, men for alle andre; han fik tusind skjulte kilder til at springe, som det hedder i et grik af Kumbel. Fattigdom og lidelse skabte omkring ham en verden, hvor det utrolige kunne ske - og skete.

Tæt forbundet med ham er det andet af vore hellige vidner: *Chiara Scifi, den hellige Clara*.

Hun var af en fornem familie, som ikke skyede noget middel, når det gjaldt at holde hende borte fra det, som hun så som sin bestemmelse: et liv i evangelisk fattigdom i Frans's fodspor. Hun følte sig nær knyttet til Frans. Det var jo også ham, som havde hjulpet hende til frihed fra familiens åg, havde hindret deres overgreb og skaffet hende ly og beskyttelse.

Det blev da til, at hun dannede *sin* orden i lighed med hans. Fattigdom og arbejde blev hovedhjørnestenene i clarissernes som i franciscanernes liv. Der er ingen tvivl om, hvis man skal tro Johannes Jørgensen - at hun og hendes nonner har været betaget af Frans - men at Frans holdt dem på plads ved reservation; ingen skal i hvert fald betvivle, at her var tale om et åndeligt fællesskab af høj rang.

Jeg går mange århundreder frem

og kommer til en dansker, som er kendt af enhver, som holder af Den danske Salmebog, nemlig *Casper Johannes Boye* (1791 - 1853). Ja, han var jo egentlig nordmand, men havde sit virke her. Han er blevet mærkværdigt undervurderet. Man hefter sig ved, at hans verdslige digtning var spinkel og lader denne bedømmelse smitte af på hans salmer, som godt nok ikke står mål med Kingos, Brorsons og Grundtvigs, men må betegnes som både gedigen og frisk. Men mest beklageligt er det, at man derved overser hans kvalitet som menneske og præst. Han levede i guldalderens København og gjorde sig gældende som skønånd - men det er ikke hans væsentlige rolle.

Han var præst i en by, som bag guldalderfacaden rummede megen smålighed og social uretfærdighed. At han var den rolle voksen, viste han ikke mindst ved sin død: i koleraåret 1853, hvis rædsler de fleste af os kender fra Vilhelm Bergsøes "Fra Piazza del Popolo" flygtede mange (også af hans kolleger) fra byen, medens han blev hos sine sognebørn og blev smittet - og døde af sygdommen. Et almindeligt overset helligt vidne.

Af samme karakter var *père Joseph Damien*, en belgisk bondesøn, som blev præst for de spedalske på øen Molokai i Hawaii i 1873 og levede iblandt dem og blev isoleret og blev smittet i 1885 og døde fire år senere.

Fremdeles *Kaj Munk*, som vi alle kender. En usædvanlig skikkelse i

et Danmark, hvor forsigtighed blev regnet for en dyd. En uforsigtighedens evangelist, som elskede livet, men var rede til st tage imod døden. Vi har i det forsigtige Danmark siden drevet rovdraft på hans minde (som hans fætter Nis Petersen skriver, er vi flinke til at hyldes faner, som vi ikke følger). Men det gør ikke Kaj Munk mindre. Det var Guds Ord, som drev ham - uden at han af den grund misbrugte evangeliet i danskhedens tjeneste.

Kaj Munk er også bemærkelsesværdig derved, at han i en rationalistisk tid stædigt hævdede underrets mulighed, at han turde påstå, at der usandsynlige og usete kunne ske også i dag. "Ordet" er almindeligt forkættet (man læse Oscar Geismars prædikener); men det virker uendeligt befriende.

Endelig *Dietrich Bonhoeffer*, som på lignende måde drog konsekvensen af sin overbevisning - at Guds nåde ikke er billig, men dyr. Han kastede vagt på den bekvemme forestilling, at Gud er en automat, hvor man trækker tilgivelse som tyggegummi.

Han sagde tidligt nej til den tyske militarisme - og han tog tidligt parti for de små i samfundet. Og til sidst var han så stærkt involveret i den tyske opposition, at det måtte ende galt; han blev fængslet og senere henrettet, og i hans efterladte "Modstand og hengivelse" har vi et bevægende vidnesbyrd om hans tro, ydmyghed og sjælsadel.

Man vil måske finde det lidt tilfældigt alt sammen. Men jeg har nu

sunget med *mit* næb.
(Foredraget blev afsluttet med op

læsning af digtet "Alle Helgen" af
Jan Stolt).

PRIVAT RAPPORT FRA HELLIG KORS KLOSTER

Af pastor emeritus Poul Ulsdal, Esbjerg.

Det "private" betyder, at jeg slet ingen myndighed har på det sted, men blot hører til "Hellig Kors Klosters Venner"! Dog også en ret aktiv ven, idet jeg foruden at have holdt gudstjeneste i klosterkirken mange gang har tilbragt adskillige uger på stedet. Da har jeg virket med malerarbejde, træpleje, havepasning, ordning af arkiv og gjort forarbejde til indretning af bibliotek. For godt to år siden havde jeg her i bladet en orienterende information om klosteret i almindelighed. Der kan nu være mening i at bringe en slags RAPPORT om den øjeblikkelige "status".

For godt tre år siden var vestfløjens stueetage i store træk gjort klar til beboelse. Halvandet år senere var ligeledes tagetagen på denne fløj og samtlige værelser helt færdigindrettet. Hertil hører, at der er kommet et kors på væggen og lagt et Ny Testamente og en bønnebog i hvert værelse. Der er vel i denne fløj ca. 25 sengepladser samt en lille opholdsstue på hver etage. Desuden er der måske 10-15 ekstra sengepladser med delvis godkendelse.

Både den store dagligstue og spise-stuen er på forskellige måder blevet forskønnet. Køkkenet og de tilstø-

dende rum blev endelig godkendt i februar 1994. Østfløjens "munke-gang" er snart nymalet, og der forberedes indsættelse af de krævede branddøre. Arbejdet med renovering af værelserne i denne fløj samt indretning også her af en lille opholdsstue er påbegyndt i foråret 1995. I nordfløjens tagetage er der ind mod den fint istandsatte klostergård i en række værelser, der engang var Haakon og Isa Rabjergs lejlighed, ved at blive indrettet et godt bibliotek af Rabjergs og Anna Bramsens mange bøger. Vigtigst af alt er selvfølgelig kirken. Ved hjælp af beskedne midler og en god del æstetisk sans er rummet blevet yderligere forskønnet. Det samme gælder sakristiet, der nu for alvor svarer til sit navn.

I kirken ligger til brug for kirkegængerne tydelige planer for højmessens gang. Der er lagt vægt på, at gudstjenesten ikke går ud over Folkekirkens nye ritualer fra 1992. -

Til daglig bedes der 3-4 tidebønner i kirken. D.v.s. om vinteren, når der ikke er stævner eller mange gæster, bedes de i den dagligstue i "Dørvogterens Hus", som Anna Bramsen benyttede som andagtsrum, da kirken endnu ikke var bygget. Det samme kan også ske, hvis der kun

er et par beboere hjemme.

Tidebønnen bedes efter Dansk Tidebog fra 1961, hvoraf der findes et ret stort antal på stedet. Den bedes i en let forenklet skikkelse, da denne bønnsform er så godt som ukendt for de mange, der året igennem deltager i andagterne. Som nogle ved, er det at bede de bibelske salmer det vigtigste i Tidebønnen. For at lette tilegnelsen bedes de normalt fortløbende, en salme ved hver tidebøn - ikke ulig skikken i den anglikanske kirke. I stedet for at synge de ret fremmedartede oldkirkelige eller middelalderlige hymner benyttes gerne Den danske Salmebog. Som tekstlæsninger bruges dels Det danske bibelselskabs bibellæseplan og dels Brødremenighedens Løsenbog, da begge er kendt af mange af refugiegæsterne. Ved siden af de "faste" bønner er der også lejlighed til at bede såkaldte "frie" bønner og til at nævne aktuelle forbøns-æmner. Det er i dag det eneste sted i Folkekirken, hvor Tidebønnen for alvor er nået ud til virkelig mange!

De sidste par år har særdeles mange opdaget dette skønne sted. Først kan nævnes de mange udflugts-besøg fra menigheder, hvor en orienterende rundvisning altid indledes i kirken med en kort andagt ved en af stedets beboere. Ungdomsskoler fra Luthersk Mission har nogle gange holdt "stille weekend" på klostret, indledet med bøn i kirken og et par timers praktisk arbejde. Der sker noget, når 40-50 unge tager fat! Man deltager

i den festlige højmesse om søndagen samt i tidebønnerne. Ved sådanne lejligheder bruges løse ark med forkortelser lidt i stil med "Ungdommens Tidebog" og afsnittet med såkaldt "Bibelsk fællesbøn" i salmebogatillægget "129 Salmer" fra 1981.

Flere gange har grupper på måske 15-20 personer fra en menighed afholdt "stille dage" med egne ledere, men på stedets vilkår. KFS-kredse har gjort det samme. Nogle gange har en større gruppe af nærmest karismatisk opservans afholdt en privat weekend, og nogle katolikker har lånt hus og kirke til en retræte. Dette passer i hvert fald godt sammen med navnet på det lille ordenssamfund, som Anna Bramsen stiftede: "De økumeniske Mindresøstre".

Egentlig er det ikke gæster, der mangler, men medarbejdere! Menesker, der kan give nogle dage af og til for at arbejde med vedligeholdelse af bygninger og have - ja med utroligt mange mindre ting, der stadig trænger til at blive gjort. F.eks. også hjælp i køkken under stævner. Der indbydes til at leve i et glad kristent fællesskab, hvor arbejdet - stort eller lille - stadig afbrydes af stilheden i andagtstunderne i kirken. Her er virkelig et kristent refugium i funktion på vor kirkes grund! Vi er nogle, der er kommet til at elske dette sted.

Man kan blive medlem af "Hellig Kors Klosters Venner" ved at indsende mindst 25 kr. til denne adresse: Hellig Kors Klosters Fond, Lemvej 19, 6940 Lem. Giro 3 99 73

60. (Af hensyn til skattefradragsreglen bør f. eks. ægtepar foretage to indbetalinger med hver sin afsender). På samme adresse og på telefon 9734 1142 kan man henvende sig om ophold eller arrangementer. Formanden, sognepræst H.O. Okkels, Hygum vil tilsende medlemmerne lejlighedsvis vennebrev

med nyheder om stævner og arbejdslejre. Engang i efteråret vil der blive afholdt en gudstjeneste i kirken i forbindelse med afsløring af en mindeplade for lægemissionær og mindresøster Anna Bramsen på "Dørvogterens Hus", som hun lod bygge i 1959.

Tegning af Knud Nørholm

TO VENNER

af sognepræst Erling Kristiansen, Gylling

Første gang jeg så kordegn Valdemar Nielsen og kommunelærer Knud Nørholm var en aften i efteråret 1949. Jeg var lige flyttet ind på Collegium Trinitatis, og den aften havde Hans Justesen taget sine kollegianere med til vesper i den engelske kirke.

Forinden havde han forberedt os på, at vi ved den lejlighed ville møde to af hans venner, som var meget forskellige. I en procession kunne de minde om to munke på et guldaldermaleri, den ene rund og smilende, den anden mager og alvorlig. Han sagde ikke, hvilket maleri han tænkte på. Måske var det bare et, han forestillede sig. Men efter at have set de to sammen ved gudstjenesten i St. Albans er jeg lige ved at synes, at jeg også har set det billede! Der kommer den runde glade munk og dér den høje tynde med det smalle asketiske ansigt.

Engang imellem holdt Hans Justesen og hans søster Karen et kaffeselskab, hvortil de også havde inviteret kollegianerne. Her mødte vi de to igen og hørte dem kalde hinanden henholdsvis Broder Valdemar og Broder Knud.

Fælles for dem var en stor kærlighed til kirken og gudstjenesten. Det var baggrunden for deres venskab. På den baggrund kunne de følges ad, både når de gik i procession og ved andre lejligheder, Valdemar med sin umiddelbarhed og fortælle-

glæde, Knud med sin iagttagelses-evne og sine velovervejede kommentarer.

I 1950 afbrød jeg studiet for at blive højskolelærer på Bornholm. Jeg blev dog ved med at have forbindelse med Collegium Trinitatis. Også med Broder Valdemar nåede jeg at udveksle nogle hilsner. Jeg vil citere et af hans breve. Det er dateret den 28. december 1953. Her skriver han bl.a.:

"Vesperen i Sct. Albans går sin støtte og rolige gang, om vinteren knap så besøgt som i sommerhalvåret, ligervis med fromesserne (kl. 7 hver onsdag morgen) i Bethlehemskirken, de er også bedre besøgt om sommeren end om vinteren; - det er jo også lidt af en stor beslutning at stå op kl. 6 en kold, mørk og måske våd vintermorgen for noget så "ubetydeligt" som at møde Vorherre i sakramentets skikkelse. Men de få, der kommer, bliver belønnet.

Der er en højtid, ja en tilbedelsens atmosfære over denne sangløse, men liturgisk rige messetjeneste; - jeg tror, at morgenen er højkirkelighedens og kultens timer, da besøger "solopgangen fra det høje" sit folk og lader os modtage af HANS (Herrens) fylde. Vedlagt et frisk julekort (gjort i denne jul af broder Knud), der rigt forkynnder for os, hvad det er, vi samles om ved messerne såvel i Bethlehemskirken som andre steder, hvor HERRENS hel-

lige nadver fejres..."

Omtalte kort forestiller Jomfru Maria og Josef knælende for Jesus-barnet på Bethlehems Kirkens alter. Senere overlod Knud Nørholm billedet til Kristeligt Pressebureau. Her kan man leje klicheen. Det er et fint billede at reproducere f.eks. i et kirkeblad. Selv har jeg anvendt det gentagne gange.

Broder Knud var en dygtig tegner og grafiker. Ved flere lejligheder har Re-formatio nydt godt af hans kunst. En hel del af hans billeder er, hvad man kan kalde andagtsbilleder i ordet bedste betydning.

I årgang 1977 offentliggjorde han på midtersiderne en bønnebog, "Våg og Bed", som man kunne tage ud og bruge. Her var hver bøn omhyggeligt "nedtegnet", som han skriver, d.v.s. kalligraferet bogstav for bogstav. I en ledsagende artikel skriver han i sit karakteristiske

kontante billedsprog:

"En bønnebog skal ikke være en bremse for den spontane bøn. Langtfra. Den ejer ikke de vinger, som denne løfter sig på. Den skal snarere betragtes som et tøndebånd, der vil hindre bønslivet i at falde aldeles i staver i troslivets "tørre" tider. Den, der ikke kender til sådanne, har altså ikke brug for den. Men andre har erfaret, hvordan faste bønner, pligtmæssigt frembåret, har frelst dem fra tørsten i ørkenen, så de har kunnet nå frem til næste oase med skindet på knoglerne."

I 1978 døde Valdemar Nielsen. Knud Nørholm overlevede ham indtil for nylig. Da jeg hørte om hans død, kom jeg igen til at tænke på de to venner og den betydning, de har haft for mig. Måtte de hvile i fred.

AGNUS DEI

Bibeltide afholdt på Kirkelig Familielejr 1995

af pastor Jais H. Tinglund, Farsø.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miserere nobis. Guds Lam, som bærer verdens synder, forbarm dig over os. Sådan lyder det ved vor nadverfejring. Og sådan har det stort set været, siden Sergius omkring år 700 forlod Syrien for at blive biskop i Rom og med sig bragte bønnen Agnus Dei som nadverbøn. Tilsyneladende giver det da også umiddelbart god mening. Det virker indlysende rimeligt, når

vi fejrer mindet om Jesu død, at vi da beder Ham om nåde, for at det, Han har gjort for os, må komme os til gavn. Jeg vil imidlertid i det følgende søge at problematisere det, som synes så selvfølgeligt. Jeg vil søge at påvise, at det er en misforståelse, at bønnen til Guds Lam med så indlysende selvfølgelighed har sin rette plads i sammenhæng med nadverfejringen. For jeg mener faktisk ikke, at det er tilfældet.

Men det vil vi vende tilbage til.

Bestemmelsen af Herren Jesus som Guds Lam går tilbage til Johannes-evangeliets første kapitel. Johannes Døberen har erfaret, at hans fætter Jesus er den frelser, som Gud har lovet at sende til sit folk. Og da han ser Jesus komme forbi, siger han til sine disciple: "Se det Guds Lam, som bærer - eller borttager, som det lige så godt kan oversættes - verdens synd". Hvad betyder nu det? Hvad mener Johannes med sin tale om et Guds Lam, som bærer verdens synd? Og, hvad der vel må være mere interessant, hvad er det for en tanke, som den hellige aimindelige Kirke har overtaget fra Johannes Døberen?

Svaret er at finde i Guds gamle pagtsbog. Og her findes adskillige spor og strenge, som mødes i talen om Jesus som Guds Lam. Som den sidste profet i den gamle pagt markerer Johannes Døberen kulminationen og konklusionen på den gamle pagts forventninger og løfter om frelsen. I udsagnet om Jesus som Guds Lam samles det alt sammen, her tilspidnes det; nu et det opfyldt, der er Guds Lam, som borttager verdens synd, som råder bod på al ulykke, som frelser mennesket fra det oprør imod Gud og fra tabet af Hans fællesskabs herlighed. Se, dér er Guds Lam, som borttager verdens synd! Se, der er det opfyldt alt sammen.

Nuvel, lad os da ty til den gamle pagtsbog og søge efter nogle af de udsagn, som har forberedt det gamle gudsfolk på, at Guds Lam skulle

komme og bære verdens synd. Det første og mest indlysende forlæg, som det har været ganske og aldeles umuligt for Johannes Døberens disciple at overhøre i hans tale om Guds Lam, som bærer verdens synd, er påskelammet, det gamle gudsfolks pagtsmåltid, udfrielsens festmåltid.

Da Guds folk var i fangenskab i Ægypten, sendte Gud Moses for at udfri folket og føre det til dets rette hjemland, det Gud havde lovet folket ved Abraham, at hans efterkommere skulle have i eje. Og Moses gik til Farao og bød ham med Guds myndighed, som Herrens egen stemme: "Sæt mit folk fri! Lad mit folk rejse." Og Farao hørte Herrens ord, men forhærdede sig og ville ikke adlyde. Da kom Herrens straffedom over Farao og hans folk. Herrens vredes engel drog hærgende igennem Ægypten og ihjelslog i hvert hjem den førstefødte af herskab og tjenestefolk og husdyr og trækdyr og kæledyr. Og der lød et klageskrig uden lige, for Herrens straffedom var grusom, og Hans vrede var frygtelig, og det er en forfærdelig ting at falde i den levende Guds hænder.

Men i de udvalgte huse var fred og glæde. For i de udvalgte huse fejrede man den nært forestående udfrielse af nød og trængsel og fangenskab. Og i de udvalgte huse vidste man, at Guds vredesdom ville gå husets dør forbi. For de udvalgte huse var mærket med påskelammets blod. Gud havde befalet, at et lam skulle slagtes i

hvert af de udvalgte huse, og Lam-mets blod skulle stryges på dørkar-mene og dets kød spises af alle, som hørte til de udvalgte skare. Og da dødens engel drog hærgende igennem Ægypten med Guds straf-fedom, da så han på de udvalgte huse, at i dette hus skulle ingen dø; her skulle ikke udgydes blod. Thi de udvalgte huse var mærket med påskelammets blod til tegn på, at i dette hus var der allerede udgydt blod, og alle i huset havde spist af påskelammet og havde del i udfriel-sen, både udfrielsen fra Guds vre-desdom og den forestående udfriel-se af fangenskab i Ægypten.

Dette motiv har det været umuligt for Johannes Døberens disciple at overhøre i hans tale om Guds Lam. For mindet om påskelammet var igennem århundrederne blevet holdt i live i det udvalgte folk, netop til tegn på at man havde del i den udvælgelse, som udfrielsen af Æ-gypten havde åbenbaret, og at man var omfattet af den frelse, som Gud havde lovet i fremtiden at ville sende over sit folk.

Påskelammet, Israels Lam, var tegnet på Guds nåde imod sit ud-valgte folk. Ved påskelammets blod fik de udvalgte del i frelsen. Og Jesus kom til verden som *Guds* Lam for at afvende Guds vredes-dom og for at bringe den endelige frelse, den endelige udfrielse fra menneskets nød, fra menneskehe-dens fangenskab under synden og dens udlændighed fra dens sande fædreland, fra dens eksil i syndens og dødens og lidelsernes jammerdal

til det fuldkomne fællesskab med Gud i Guds herligheds rige.

Hvor klart Johannes Døberen har set, er ikke til at sige. Formodentlig taler han profetisk og har ikke selv til fulde kendt dybderne af sin tale. Men vi véd, at i lighed med den gamle pagt har også den nye pagt sit festmåltid i nadveren, hvor de udvalgte spiser af det Guds Lam, som i lighed med påskelammet giver dem, der spiser, del i frelsen. I den nye pagts frelsesmåltid er Kristus til stede som Guds Lam, det sande påskelam, som afvender Guds vrede og giver adgang til det himmelske fædreland, som fører os fra syndens udlændighed og adskilt-hed fra Gud til det fuldkomne fæl-lesskab med Ham i Hans rige.

Guds Lam er den, som bærer verdens synd. Dette motiv finder vi i talen om Herrens lidende tjener i Esajasbogens 53. kapitel. Hvem kan høre denne tale uden i billedet af Herrens lidende tjener at se vor Herre Jesus foragtet og forkastet og pint og korsfæstet for os? Hvem kan høre denne tale om lidelsens menneske uden at se vor Herre Jesus pisket og tornekronet, frem-vist for folkemængden af Pontius Pilatus, som udrækker sin arm og siger "Se, hvilket menneske !" ? Hvem kan høre talen om Ham, som blev gennemboret for vore overtrædelser, knust for vore synd-er, straffet for at vi kunne få fred, uden at se Guds Søn, som blev menneske og som for Johannes Døberens øjne steg ned i synderes dåb og påtog sig menneskers kår og

al verdens synd og helligede dåbens vand til et genfødselsens og fornyel-sens bad, fyldt med Hans fuldkom-ne renhed og retfærdighed? Hvem kan overse, at denne Herrens liden-de tjener er og ikke kan være an-dre end vor Herre Jesus Kristus selv? Det er der godt nok nogen, som kan. Den hellige almindelige Kirke har aldrig kunnet det! De, som hos Herren Jesus har fundet fred og frihed, som hos Ham har fundet soning og forladelse for al synd og skyld, som hos Ham har fundet Guds kærlighed fuld og hel, har aldrig kunnet det.

Som et stille offerlam gik vor drot i døden. Som et stille offerlam lod vor Herre Jesus sig føre til slagt-ning. Som Guds Lam gik Han fra dåben i Jordan, hvor Han havde gjort sig til ét med den faldne men-neskeslægt, frem til korsets slagte-bænk på Golgathas offerhøj, hvor Hans liv skulle bringes som skyld-offer, hvor Guds vrede over al synd og skyld skulle udtømmes, hvor Guds dom over alt oprør og al ondskab skulle vælte ind over Guds Enbårne og elskede og opsluge Ham og fylde Ham og tilintetgøre Ham, hvor Guds vredes ild skulle falde fra Himmelen og fortære Ham, indtil det var fuldbragt og opfyldt alt sammen, indtil Guds vredes kalk var tømt, indtil al synd var sonet og al vrede udtømt og Evangeliets nye virkelighed kunne sænke sig over hele den faldne og nu forløjste verden.

Johannes Døberen havde set sin fætter stige ned i synderes dåb og

gøre sig til ét med syndens slægt. Og nu så han Ham vandre sin død i møde som et lam, der føres til slagtning. Som Guds Lam, der bar og skulle borttage al verdens synd.

Endelig har Gud forberedt forkyn-delsen af vor Herre Jesus som Guds Lam ved en begivenhed, som Han lod udspille sig langt tilbage i tiden, meget tidligt i menneskehed-ens historie. Jeg tænker her på Guds befaling til Abraham om at ofre sin søn Isak.

Der er flere ting, vi kan lægge mærke til. Vi kan hæfte os ved Abrahams udsagn om, at Gud selv vil udse sig et offerlam. Og vi kan gøre os mange spekulationer: talte Abraham i sorgfuld forvisning om, at Gud allerede havde udset sig Isak som offerlam, og at han selv og Isak nu måtte bøje sig for Guds vilje? Var hans udsagn en bøn til Gud om at udse sig et andet offer-lam? Eller talte han i tro på, at Gud ville vise en udvej? Uanset hvilken af disse tanker, der "kun" på profetisk vis lå i Abrahams ud-sagn, uanset hvad han selv mente, i alt dette syndede Abraham ikke med sine læber. Og det viste sig da også, at Gud udså sig et andet offerlam, en ung vædder, til at ofres i Isaks sted.

Men det er ikke den unge vædders underfuldt-tilfældige tilsynekomst, som er mest interessant for os, at Abraham i sidste øjeblik sparedes for at ofre sin egen elskede Søn. Det interessante er selve det gru-somme krav, Gud stiller Abraham over for: "Tag din eneste søn, ham

du elsker, og bring ham som et brændoffer." Hvilket grusomt krav. Hvilken forfærdelig fordring at stille til en gammel mand, som endelig har fået den søn, han så længe har ønsket, som endelig har fået en "ægte" søn, et kærlighedsbarn, født af hans hustru, og en forjættelsens søn, givet ham af Gud. Og nu vil Gud så tage hans glæde fra ham. Nu kræver Gud så af Abraham, at han skal bevise sin hengivenhed over for Gud ved at ofre sin elskede Søn.

Hvor forfærdelig en tanke at skulle være sin elskedes bøddel! Men netop dette krævede Gud af Abraham. Og Abraham gjorde, som Gud bød. Og beretningen om hans lydighed blev nedfældet i Den Hellige Skrift, så den kan stå for os som et eksempel på tro og lydighed og hengivenhed over for Gud, og så vi kan skælve af rædsel ved tanken om Guds krav til Abraham: "Tag din eneste søn, ham du elsker, og bring ham som et brændoffer."

Men Abraham blev altså i sidste øjeblik sparet for at bringe sin enbårne og elskede søn som offer. Derimod sparede Gud ikke sig selv. Gud sparede ikke sin egen Søn, men gav Ham hen for os alle, gav Ham hen til lidelse og kors og død og til sin egen dom og helvedesvrede. Og når vi bliver slået ved tanken om det forfærdelige krav, Gud stillede Abraham over for, og den ufatteligt store hengivenhed, Abraham udviste for Gud, hvor meget mer må vi da ikke undres over den Guds kærlighed, at Han har

elsket os og givet sin Søn til soning for vore synder?

"Tag din eneste søn, ham du elsker, og bring ham som et brændoffer" havde Gud sagt til Abraham. "Dette er min Søn, Ham jeg elsker, og Ham vil jeg bringe som offer!" hørte Johannes Ham sige ved Jesu dåb. Eller mere ordret: "Denne er min enbårne Søn, i Ham har jeg fundet velbehag." Johannes Døberen kunne nu bevidne, at Hans fætter Jesus var Guds Søn.

Guds Lam er slagtet, såret for vore overtrædelser, knust for vor synd, og ved Hans sår har vi fået lægedom. Og Guds Lam giver os ved den nye pagts festmåltid del i den frelse, Han har vundet, del i udfrielsen fra syndens og dødens verden til vort rette fædreland i Guds rige. Og dette Guds Lam er identisk med Guds egen Søn. Alle disse strenge mødes i Johannes Døberens prædiken om vor Herre Jesus som Guds Lam. Se det Guds Lam, som bærer al verdens synd.

Som Guds Lam har vor Herre Jesus båret al verdens synd. Og som Guds Lam er Han den, som nu borttager vore synder. I sin egenskab af Guds Lam er det, at Han har taget sæde ved den Højstes højre, efter at Han har fuldbragt renselse for vore synder. I sin egenskab af Guds Lam er det, Han træder frem for den himmelske Fader som vor ypperstepræst og går i forbøn for os og godtgør over for Faderen, at der er gjort fyldest for alle vore synder, og at vi i Ham er købt til at være Guds børn. Og det

er i sin egenskab af Guds Lam, at Han udøver sit nådens herredømme i Kirken. Det er i sin egenskab af Guds Lam, Han i dåben kommer til små og store og mærker dem med korsets tegn, for at de skal være Hans og til enhver tid være delagtige i frelsen og den himmelske herlighed, om ellers de bliver i Ham. Det er i sin egenskab af Guds Lam, Han kommer til os i Evangeliet, i ordet om Guds kærlighed i Ham, og tager bolig i os med al sin herlighed og retfærdighed og renhed. Det er i sin egenskab af Guds Lam, Han kommer til os i frelsens festmåltid og rækker os sig selv at æde og drikke og derved påny gør os delagtige i udfrielsen fra denne syndens jammerdal til den himmelske herlighed hos Gud. Og det er i sin egenskab af Guds Lam, det er som den, der har sonet al verdens synd, at Han til sidst skal stå frem som dommer over levende og døde.

For således møder vi Guds Lam i Johannes' Åbenbaring. Som sejrherren og befrieren skal det slagtede lam ved verdenshistoriens ende træde frem i fuldkommen himmelsk herlighed og tvinge alle sine fjender i støvet for sine fødder og i triumf hjemføre alle sine udvalgte til den fuldkomne glæde og herlighed i den himmelske stad, det nye Jerusalem.

Alle disse strenge og motiver, fra Abraham over udfrielsen fra Ægypten og Esajas' forudskuen af Herrens lidende tjener igennem Johannes Døberens korte prædiken til

vor Herres Jesu bitre lidelse og død og sejrige opstandelse og himmelfart og videre til Hans komme i herlighed, alt dette mødes i vor *Agnus Dei*, alt dette mødes i påkaldelsen af vor Herre Jesus som Guds Lam ved vor nadverfejring. For af alt dette dannes den virkelighed, som møder os i nadveren. At Guds Søn som Guds Lam kom til os og blev menneske, at Guds Søn som Guds Lam bar og borttog al vor synd og skyld, at Guds Søn som Guds Lam igen kommer til os i frelsens festmåltid og giver os del i udfrielsen, og at Guds Søn som Guds Lam til sidst skal stå frem i himmelsk herlighed og i triumf hjemføre os til den himmelske glæde i vort rette hjem og det nye Jerusalem, det er denne Evangeliets nye virkelighed, som møder os i nadveren.

Jeg bebudede indledningsvis, at jeg ville søge at problematisere, at *Agnus Dei*, påkaldelsen af Jesus som Guds Lam, med selvfølgelig og indlysende rimelighed har sin rette plads i nadverfejringen. Nogle vil måske synes, at jeg ikke er sluppet særlig heldigt fra dette forsøg. Har vi ikke fundet, at den bibelske forkyndelse af vor Herre Jesus som Guds Lam af alle steder netop mødes og fuldendes og virkeliggøres i frelsens festmåltid? Jo, det har vi vel. Og det kan jeg da sådan set også godt være med til, men jeg vil bestride, at dette skulle være indlysende og selvfølgeligt. For det er dybe sandheder, vi her har med at gøre. Og jeg mener faktisk ikke, at

biskop Sergius af Rom, da han i sin tid introducerede *Agnus Dei* i den vesterlandske kirkes nadverfejring, blot har stadfæstet noget indlysende. Og de, han har lært det af, har ikke været optaget af at følge deres umiddelbare intellektuelle impulser og fastslå umiddelbare selvfølgeligheder. Nej, de har været ledt af en dyb og dyrebar indsigt i Guds riges hemmeligheder. Ja, man bør vel næppe vige tilbage for at sige, at de har været ledt af Guds egen Hellige Ånd, som alene kan åbenbare Guds riges hemmeligheder og vejlede Guds Kirke til hele sandheden.

Der er ingen selvfølgelighed her. Der er dyrebart Evangelium, og det er alt andet end selvfølgeligt. Og *Agnus Dei* har ikke sin rette plads i nadverfejringen, fordi vi selvfølgelig må bede til Jesus, om Han dog ville forbarme sig over os og lade os komme i Himmelen. Og vi synger ikke *Agnus Dei*, fordi vi selvfølgelig ikke har noget imod at tiltale Jesus med titlen "Guds Lam", ligesom vi i øvrigt lige så godt kunne bruge en hvilken som helst anden af hans mange titler og betegnelser. Hvis vi ser sådan på det, har vi ikke begrebet, hvad det drejer sig om. Måske har vi end ikke grebet Evangeliet. Måske er vi endnu protestanter. Protestanter, som vel har lært at bede Jesus om frelse, men som ikke tør tro os sikre på, at Han rent faktisk vil give os frelsen. Protestanter, som vel har lært, at Jesus har fuldbragt frelse for syndere, men som ikke tør tro os sikre

på, at frelsen er noget, som har med mig at gøre, at frelsen også vil komme mig til gode og blive mig til del. Protestanter, for hvem frelsen er usikker og uvis, fordi vi mener, at vor frelse er betinget af, at vi opfylder nogle betingelser, vi ved ikke helt præcis hvilke. Fordi vi på ægte protestantisk vis tror, at frelsen er afhængig af os.

Som protestanter tror vi, at frelsen er betinget af, at vi har et tilstrækkelig fast forsæt om at leve for Jesus, tilstrækkeligt med inderlighed, tilstrækkeligt med gode gerninger, tilstrækkeligt med et eller andet, vi véd aldrig helt præcis hvad eller hvor meget der kræves.

Og så kan vi jo kun henvende os til Jesus og bede til Ham, om Han dog ville forbarme sig over os og lade os komme i Himmelen. Og måske vil Han bønheøre os, måske ikke. Vi kan ikke have vished om Guds nåde. For som protestanter tror vi ikke på Jesus alene, men på, at vi selv på den ene eller den anden måde skal fuldkommengøre frelsen for at få gavn af den. Som protestanter tror vi på en ondskabsfuld Gud, som ikke har villet oplyse os om, præcis hvad og hvor meget, der skal til, sådan at vi kan henslæbe vort liv i usikkerhed og rædsel.

Agnus Dei har et ganske anderledes budskab til os. Den bibelske forkyndelse af vor Herre Jesus som Guds Lam lærer os et anderledes befriende Evangelium. For den bibelske forkyndelse, som afspejles i, at vor Herre Jesus Kristus i nadveren anråbes som Guds Lam, som

bar og nu borttager al verdens synd, den gør det klart, at Han er frelsens banebryder og fuldender, at Han med sit offer én gang for alle har ført alle sine til fuldendelse og vundet os en evig forløsning. Frelsen er ikke uvis og usikker.

For Guds Søn, som skal komme i herlighed for at dømme levende og døde, er også Guds Lam, som er såret for vore overtrædelser, som har båret straffen, for at vi skulle få fred og ved hvis sår vi har fået lægedom. Han er Guds Lam, som i frelsens festmåltid borttager den synd fra os, som Han én gang for alle har båret og sonet, og Han er den, som delagtiggør os i udfrielsen til den evige glæde og herlighed hos Gud i det nye Jerusalem. *Agnus Dei*, påkaldelsen af vor Herre Jesus som Guds Lam, er ikke en uvis og usikker bøn, nej, det er tilbedelsen og proklamationen af Guds Lam, som netop på ny er kommet til stede iblandt os, som er

kommet for på ny at give sig selv til os, som kommer til os med en fuldbragt frelse, som vi ikke selv skal opfylde noget som helst for at få del i en frelse, som ikke beror på, at noget er tilstrækkeligt hos os, men alene hviler på det faktum, at Han er en tilstrækkelig Frelser, som skænker os en frelse så sikker og vis som Guds eget løfte.

Tillader vi Guds Ånd at lade dette *Agnus Dei*-Evangelium overdøve vor indre protestant, da kan vort hjerte glæde sig og finde hvile. Da kan vi se os omfattet af den frelse, vor Herre Jesus har vundet os. Da kan vi allerede nu i festen for Guds Lam smage antydningen af den himmelske glæde, som skal komme over os i fuld og ubegrænset herlighed. Og da må vi med glæde og af hjertet, i samfund med hele Guds menighed på jorden og i Himmelen, i kor med alle engle synge Guds herligheds lovsang:

Værdig er Du, Guds Lam,
for du blev slagtet,
og med Dit blod købte Du os til Gud,
mennesker af alle stammer og tungemål,
folk og folkeslag,
og gjorde dem til et kongeligt folk
og til præster for vor Gud,
og de skal være konger på jorden.
Værdigt er Lammet, det slagtede,
til at få magt og rigdom og visdom og styrke
og ære og lov og pris.

Ham, der sidder på tronen, og Lammet,
være pris og ære og lov og magt
i evighedernes evighed.

FOLKELIGHET OG FOLKEKIRKE

Af pastor Terje Tønnessen, Kristiansand, Norge.

Jeg er - etter hva jeg har forstått - norsk, med alle de åpenbare svakheter og begrensninger det innebærer. Jo mer man reiser rundt i verden og får innsyn i andre nasjonaliteter og konfesjoner, jo mer ser man hvor begrenset man er i et særnorsk og særprotestantisk land, som, i egne øyne, er på grensen til det fullkomne. Norge er det land der myter og fordommer ikke bare kan bli dogmatisert som sann lære, men som i narcissistisk selvbeundring nærmest kan holde seg selv opp som et foregangsland. På tross af dette noe pompøse selvilde, er Norge et land med lite klassisk fromhet - sett utenfra. Det er et land der ensidigheter dyrkes og holdes frem som en nasjonalistisk særegenhet.

Samtidig som folkelighetssyndromet er både synlig og hjertelig tilstede - nærmest administrert inn i alt fra liturgier til hierarkiet - har Norge nesten Europarekort i dårlig kirkesøkning. Og det forbauser ikke meg. For hvem vil finne på å bruke tid på noe som ikke gir næring verken til kropp, sjel eller ånd? Hvem får så mye ut av en prekenorientert seremoni, som i sin borgerliggjorte, lidenskapsløse form bare taler til intellektet - i beste fall? Hvem orker søndag etter søndag å bli belært fra prekestolen med et foredrag som både er forutsigbart og uendelig kjedelig?

Biskopene, prestene og diakonene

skal i dette landet være så folkelige at de ikke går med geistlig snipp, slik man ikke kan se at der er det en biskop, der er det en presset og der er det en diakon. I stedet tar man på seg en grå dress eller T-skjorte og olabukser - men kan man tenke seg noe mer anonymt? Hva er det man er redd for? Er man redd for å synliggjøre embedet - Kristi embete? Er man flau for å synliggjøre Kristus? Den klesmessige, flate strukturen man har lagt seg på, forteller noe om en manisk redsel for hierarki og elitær tenkning. Det gjelder å skikke seg så lik med denne verden som mulig.

Det særnorske syndrom om det altomfattende alminnelige prestedømme har nærmest antatt patetiske, og i høy grad, tragiske former. Biskoper og prester og diakoner må virkelig ha noe å skamme seg over i Norge, når en ikke vil synliggjøre sitt hellige embete med Gud-skapt tøy og Gud-gitte symboler. Det koster noe å følge Kristus og å vise det. Det enkleste er å la være. Når det å være "folkelig" - hva det nå måtte bety - nærmest er blitt et dogme i Norge, står kristendommen i fare for å bli platt, banal og ufarliggjort. I en modernistisk og delvis en postmodernistisk tid som vår, vil den alminnelige nihilisme og relativisme også prege dem som forsøker å følge med tiden. Når "Guds hus" blir "Folkets hus", skifter troen vinkling fra å være teo-

sentrisk til å være antroposentrisk. I den teosentriske tro står Gud i sentrum. I den antroposentriske tro står mennesket i sentrum. Når mennesket står i sentrum, blir kirkerommet konsertsal og applausen og klappingen kommer for å hylle mennesker og deres prestasjoner. Når mennesket står i sentrum, intellektualiseres og pedagogiseres troen. Det gjelder å bli "forstått". I den antroposentriske tro er utgangspunktet og målet menneskets forståelse, innlevelse og nytelse. Alt som da ikke kommuniserer på dette plan, på det rent rasjonelle eller nytelsesmessige plan, er mindreverdig og ubrukkelig.

For den særnorske, særprotestantiske nordmann gjelder det å forstå. Rasjonalismen og fornuftsdyrkelsen er så ensidig understreket at de sakramentsløse prekengudstjenester er en høyverdig, fullverdig form for tilbedelse. Det er hodet man først og fremst tar med inn i kirken. Der sitter en masse hoder og hører i norske kirker. Om føttene er med eller knærne eller hendene, er uten interesse. Derfor blir også kroppsspråket så uvesentlig i denne sammenhengen. Det er det indre som betyr noe. Men når det åndelige interiør betyr alt, og det åndelige eksteriør ingenting, blir troen ubalansert og usunn. Mange har knekt ryggen på et slikt mønster, og enda flere har mistet troen.

Vi har i hele dette århundrede i Norge slitt med en intellektualiserende opplysningskultur i kirkelig sammenheng. Den rasjonalistiske

snusfornuft har preget liturgier, prekener og salmer. I noen liturgier har man inntrykk av at liturgen står og belærer Gud! Det er en absurd situasjon: Liturgen står foran alteret og belærer Gud! Delvis korrigerer liturgen Gud, sensurerer Gud og selektiverer Gud. Den største liturgiske tragedie er, når det er den narcissistiske snusfornuft og det pirkete, moralistiske pedanteri som utfolder seg. Rasjonalismens tilbedelse har aldri vært særlig lidenskapelig.

For ikke å snakke om kroppsspråket. Når man står stiv som en stokk, og ikke er i stand til å knele eller bøye seg eller bukke for Herrens alter, så må man ha blitt fortalt at det er slik man skal oppføre seg. For hvis ikke, hadde man ikke vært stiv som en stokk for Guds trone. Det er kanskje det at man ikke har forstått at man er for Guds trone. Man tror kanskje - i beste rasjonalistiske tradisjon - at man bare er i et menneskes hus og bare tjener mennesker. Ordet "Gud" nevnes nok, men det blir bare retorikk. Det egentlige er det synlige og hørbare. Vårt samfunn er et av Europas mest antirituelle samfunn. I Norge simpelthen hater man "tomme" gester. Derfor rasjonaliserer en ritualene og ritualiserer rasjonaliteten. Liturgene skal "kommunisere" med et rasjonalistisk, snusfornuftig folk uten et bevisst, reflektert kroppsspråk. Derfor får vi de banaliteter og talentløsheter som dette folket fortjener.

På mange måter har vi levd i det

opplyste enevelde, med de fatale følger for trosliv, fromhetsliv og sakramentsliv det har fått. Norge er et land af katekumener, ikke et land av kommunikanter. Når nytelsesmiddelet blir viktigere enn nådemiddelet, sier det noe om hvordan man tenker. Når kirkekaffen blir viktigere enn nattverden - hvilket ikke er uvanlig i dette landet, da får det følger for hele fromhetslivet. Norge må være det eneste land i verden der man feirer såkalte festgudstjenester uten festmåltidet. Kan man feire en fest uten måltid? En fest uten måltid er en selvmotsigelse og en absurditet. Man kan lure på hvem man holder fest for - seg selv, eller for og sammen med Kristus?

I antroposentrismens tenkning og praksis er det selvsagt mennesket som står i sentrum. Men mye af det snusfornuftige overpedagogiserte søl som serveres, må bli fryktelig kjedelig i lengden. Det er derfor nordmenn flest ikke går i kirke. Skal man først underholdes, har man bedre alternativer.

Men er det da så veldig "folkelig" å gjøre korsets tegn, knele, bøye seg, ta imot sakramentene, gå o prosesjoner, skru seg i fine klær? Man kunne like godt spørre: Er det så veldig "folkelig" å lese i Bibelen, å be, å gjøre gode gjerninger? Er det folkelig å følge Kristus? Svaret er utvilsomt ja, og der Kristus er, har det en tendens til å bli bevegelse og lidenskapelig kjærlighet og hengivenhet. For der Kristus er, der er liv; kjærlighet, lidenskap, tårer

og smerte, brød og vin. Hvis middelmådigheten og talentløsheten og historieløsheten administreres inn i liturgi og fastfrys der, blir det ikke sant liv og levd liv. Da tilfredsstiller de ikke mine behov for å tilbe Gud med hele meg - med kropp, sjel og ånd.

Derfor blir det så "folkelig" å gjøre korsets tegn. For det kan også analfabeter gjøre. Derfor blir det så velsignet "folkelig" å kommunisere, å ta imot det eucharistiske brød og den eucharistiske vin, for det kan også småbarn gjøre som ennå ikke har lært å gå. Men åpne munnen kan de, og ta imot den velsignede næring og den velsignede nåde. Derfor blir det så "folkelig" å knele, for det gjør alle folkeslag i alle kulturer som har noe å knele for. Derfor blir det så "folkelig" å spre røkelse, fordi de produkter vi mennesker lager og produserer, brukes i alle kulturer til å opphøye og lovprise kulturenes og produktenes herre. Derfor er det så folkelig å gå i prosesjon, fordi hele menneskeheten er en prosesjon, og daglig går vi eller kjører i prosesjoner og køer og er i konstant bevegelse.

Denne klassisistiske, "folkelige" fromhetsform er selvfølgelig også "katolsk". Denne velsignede, katolske fromhetsform er jo universell, den omfatter alle, kan utføres av alle og gjelder alle. Vi tilhører ikke en liten særnorsk raritet av en sekt med snusfornuftige. Vi tilhører ikke dem som vil byråkratisere troen og handlingsmønstret og administrere inn intellektualismens og rasjonalis-

mens ånd i det alle helligste. Vi tilhører ikke dem som i antroposentrismens navn samles for å dyrke mennesket. Vi har ikke noe behov for å belære Gud. Vi har ikke noe behov for å sitte stille hele tiden, for vi er barn, og barn vil bevege seg. Vi har ikke noe behov for å disiplinere bort følelser. Vi har behov for å smake og å leke, for å bruke kroppen som småbarn i lek og lengsel for Herrens trone. Vi har ikke noe behov for peisestueideologien og peisestuekulturen, som vil gi os kos og nytelse og underholdning. Ønsker vi det, søker vi det ikke i kirken.

Men vi har behov for ekte nærhet, og ekte liv, og ekte vin og ekte brød, og ekte alvor og ekte glede og ekte smak og ekte kunst og ekte menn og ekte kvinner. Vi har ikke behov for den protestantiske snillismen som verken tar Gud eller mennesket på alvor. Vi har behov for å bli tatt på alvor, med all vår lidenskap og potens og skitt og søl, med alle våre drømmer. Og vi har behov for å ta Gud på alvor. Vi har ikke behov for en profanert og sekularisert modernistisk tro, som smiler i alle retninger og skryter af hvor trendy og moteriktig den er. Vi har behov for offer og forsoning, for å høre det eksistensielle skrik fra et kors laget af materialer fra denne verden; vi har behov for å se helvetes gru og kjenne duften av himmel og smake på søt vin.

Det kunne jo tenkes at det var det vi trengte. Det kunne jo tenkes at det er dette som er "folkelig" - som

taler til alle sanser, alle raser, alle kulturer, alle mennesker - for at "folket" skal bli Guds folk, for at Guds hus skal få lov til å være Guds hus og for at de himmelske liturgier skal få være himmelske liturgier og ikke snusfornuftens patenterte innsnevretthet og forlenkede arm.

Men tror jeg virkelig at de klassiske og klassisistiske liturgier stammer fra den himmelske herlighet og salighet? Ja, det gjør jeg. Mer og mer. Jeg tror til og med at himmelen er så "folkelig" at til og med engler og erkeengler og kjeruber og serafer greier å følge med, selv om de altså ikke - meg bekjent er blitt kurset i europeisk, rasjonalistisk snusfornuft. Og jeg vet med sikkerhet at jomfru Maria, Guds hellige mor, følger med på notene, selv om hun i sin jødiske femininitet og jomfruelighet neppe er blitt drillet i vesterlandsk oplysningens filosofi. Jeg tror at det er en salig "folkelighet" i himmelen hos Gud. Guds "folkekirke" er Kristi brud, og bruden er ekte, varm og nær og full av lengsel og lidenskap og kjærlighet og har et sterkt behov for kroppskontakt med brudgommen. Det er egentlig kjærlighet og liv det er snakk om. Der det er ekte kjærlighet og ekte liv, er det alltid "folkelig".

La oss komme ut av snusfornuftens og norskhetsens og jantelovens og de innsnevrede perspektivers favntak. Vi er blitt undertrykt lenge nok! La oss begynne å leve!

Udtalelse fra
Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE
vedrørende

PORVOO-ERKLÆRINGEN

Sendt til biskopper og Folketingets Kirkeudvalg den 30. maj 1995
ved pastor Olav Fog.

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE har såvel i sin bestyrelse som på sit årsmøde den 26. maj d.å. drøftet Porvoo-Erklæringen og besluttet at anbefale biskopperne at lade Den danske Folkekirke tilslutte sig den.

Vi finder, at Porvoo-Erklæringen intet indeholder, som strider mod vor danske evangelisk-lutherske folkekirkes tro, lære og ordninger, som det findes i vore bekendelsesskrifter og ritualer.

Vor kirkes forståelse af kirken og dens embede, som det fremgår af CA art. 5, 7 og 14, er således i smuk overensstemmelse med fællesudtalelsen fra Porvoo, se bl.a. afsnit 17 i kapitlet om kirkens væsen og enhed.

Vor kirkes forståelse af bispeembedet som et tilsynsembede, sådan som det fremgår af CA art. 28 og af bispevielsesritualet, er ligeledes i overensstemmelse med fællesudta-

lelsen, se kap.IV om bispeembedet i tjeneste for kirkens apostolske karakter, særligt i afsnittene 41-45.

I spørgsmålet om den apostolske succession, som må være vigtig for enhver kirke, der vil holde fast ved evangeliet og sakramenterne, er det glædeligt, at den anglikanske kirke har frafaldet sit krav om den historiske bispecussion med håndspålæggelse og i stedet forstår tilsyns-embedets kontinuitet med apostlene "inden for den kontinuitet, som findes i hele kirkens apostolske liv og tjeneste", afsnit 46.

Det er vor opfattelse, at Porvoo-Erklæringen intet tilføjer, som ikke i forvejen findes i vor kirke, men at den derimod nok understreger, hvad allerede foreligger, specielt kirkens apostolicitet. Da erklæringen således intet vil ændre, kan vi kun anbefale, at den danske kirke tilslutter sig den.

FÆLLESSKABET KIRKELIG FORNYELSE
afholder
LANDSKONVENT i ÅRHUS
16.- 18. maj 1996.

Biskoppernes NJA ... til Porvoo

Af pastor Bjørn Hansen, København.

Vi har siden februar 1993 haft et forslag til økumenisk fælleserklæring på bordet - og sikkert lang tid frem på dagsordenen overalt, hvor der tænkes økumenisk i folkekirken, ikke mindst i FKF. Erklæringen rækker fra den Anglikanske kirke i England til de Lutherske kirker i Skandinavien og Balticum. Den repræsenterer 5 års forhandlinger med officiel deltagelse fra de berørte kirker, også fra Danmark. Indholdsmæssigt øser den fra flere tidligere udfærdigede fællesdokumenter, fraserteret visse naive ideologiske mærkesager fra de nærmest foregående årtier, og er derfor rig på gedigent stof om kirke og tro.

Den fælles arv

Erklæringens anliggende vågner med en aktuel erkendelse af kirkenes fælles liv og sendelse til frelse for befolkningerne i vore lande. Og den opbygger derpå ved skrift og bekendelse en klar fremstilling af kirken som Kristi Legeme, den ene, hellige, almindelige og apostolske kirke. Der ses i vore kirker en fælles enighed om helligskriften som Guds bud og evangelium, udtrykt i kirkens trosbekendelse og udfoldet i dens tjeneste for alteret og i verden. Kirken har altid levet med dåben som genfødsels sted, og Åndens styrkelse (konfirmation) som den sande følge, nadveren som del i Kristi forsoningsoffer, under glad taksigelse (eukaristi). Hele Guds folk er sendt i en apostolisk

sendelse. Dette understreges af det ordnede embede i apostlenes spor, en Guds ordning og gave (biskop, præst samt nogle steder diakoner). Således bæres kirken af freden i Kristus og det fælles håb til ham for tiden og evigheden.

Embede og successionen

Især afsnittet om bispeembedet og kirkens apostolske karakter læser man opmærksomt for den meget omfattende samstemmighed mellem enkeltkirkernes opfattelse: Hele kirken, alle troendes fællesskab, har apostolsk karakter og sendelse. Hertil er tilsynsembedet forordnet og givet af Herren selv. Kirkerne har således gennem århundreders troskab i tro og tjeneste levet i den apostolske succession (=varig følge). Nogle har bevaret overdragelsen af embedet som en historisk ubrudt række af håndspålæggelser tilbage fra apostlene (anglikanerne). Andre har brudt følgen (de lutherske ved reformationen), men dog bevaret den apostolske tro, tjeneste og lære ubrudt. Disse to mødes nu i erklæringen i gensidig anerkendelse af embedstroskaben hos hverandre - idet troskaben ses som det primære og fælles, medens en historisk ubrudt række af håndspålæggelser tolkes som et synligt tegn på denne troskab. Ikke en nødvendig betingelse for kaldet. Dog nu modtaget med glæde som et vidnesbyrd hos de kirker, der hidtil levede uden dette tegn. Anerkendelsen af

bispetraditionen er således helt og aldeles gensidig, og det fremtidige samliv mellem kirkerne rensat for videre spekulation i at "erhverve" eller "unddrage sig" apostolsk succession i "teknisk" forstand. Alle har jo de facto successionen og har hele tiden haft den. Hermed vil fælleserklæringen lede ind på vejen til faktisk kirkeenhed hen over landegrænser, enhed i tro, lære, liv og alt godt fællesskab.

Svaret i situationen

Foruden dette dokument fra Porvoo har vi nu fået en fælles udtalelse om dokumentet fra de danske biskopper (29. august 1995). Og hermed begynder vanskelighederne: Kort refereret har man sagt "nej" til Porvoo's forslag, men faktisk ikke "skrevet" nej, blot udtalt, at man "ikke" i den aktuelle situation har kunnet "tiltræde" erklæringen. - Hvad er da situationen? - Først: en "baggrund", bisperne udtaler sig på, dernæst: en position, som det med bispernes eget udtryk er dem "magtpåliggende" at placere den danske kirke i.

Baggrunden

Først baggrunden: Den består ikke kun i den *forhandlingsfase*, som førte til Porvoo-dokumentet og nu er omme. Om den fase er der faldet rosende ord fra biskopperne til vore to forhandlere, biskop Henrik Christiansen og rektor Gerhard Pedersen. Jævnlig konsultationer hos bispekollegiet har løbende ført til opmuntrende tilråd til de to, lader det til. Man tør næsten tro på et håb om dansk ja i denne del

af forløbet, hos biser såvel som hos forhandlere. Trosnærheden, skrift- og bekendelsesnærheden i den fremspirende tekst har vel glædet alle - af hjertet?

Samtidig forudser imidlertid både biskopper og forhandlere en *høring i kirken* som vej til enighed i Danmark og tilfredshed med dokumentets ordlyd. - En høring! Naturligvis! - De øvrige kirker har jo selv et kirkens bagland at høre, før de tiltræder. Men har vi det i Danmark? Som det fremgår af biskoppernes udtalelse har de haft både menighedsråd, præster, teologiske professorer, kirkelige organisationer samt et ukendt fond af enkeltpersoner at lytte til. At lægge øre til dette miskmask kalder bisperne underligt nok for "Folkekirkelig tradition og ordning". Hvornår, må man spørge, er denne tradition opstået i folkekirken? Ovenikøbet at betragte en så ustruktureret almenhed som repræsentantskab? Og ser vi på denne såkaldte baggrund: *Menighedsrådene* er nok valgt og udtaler sig "i" kirken. Hvad begreb har de imidlertid om lære- og organisationsspørgsmål som de omhandlede? Det er de slet ikke valgt til at have, uanset den iver, der nogle steder er lagt for dagen, for at svare i høringen. Fremtiden skal nok afsløre en række referater rundtom fra om farceagtige, såkaldte menighedsrådsbeslutninger af spørgsmålet. Og de teologiske professorer? De har måske forstand på kirken, men taler de også "i" kirken, når de udtaler sig? Det samme

gælder *enkeltpersoner* med deres privatmeninger. Og *kirkeorganisationerne*? Ingen tvivl om deres hjemstedsret i kirken, dog, som i tilfældet menighedsrådene, også deres begrebsfelt er fokuseret inden for et begrænset arbejdsområde.

Både enten og eller...

Det kan således ikke undre nogen, at biskopperne konstaterer "store forskelle i opfattelse og vurdering af Porvoo-dokumentet". De har jo ikke nogen kvalificeret baggrund at lytte til, en baggrund, som de hele forløbet igennem kunne have følt sig frem hos. Menighederne og deres embedsbærere, kirken som sådan, fik jo aldrig mund og mæle. Derfor kunne det snarere undre, at biskopperne ikke fra først af resolut stillede sig i valget mellem, slet ikke at tage stilling, eller for egen regning og risiko at gøre det.

Men hvad sker? Humlebien kan flyve! Kaninen er i hatten! Biskopperne svarer både ENTEN og ELLER midt i dette dilemma: Der siges ikke "nej", der "tiltrædes bare ikke" - "og dog!" Baggrunden er for broget til klar tale, uanset hvordan baglandet ellers er at karakterisere.

Et nej havde naturligvis frtaget Den danske Folkekirke dens plads ved kirkernes fælles bord. Derfor udtales i stedet en række præciserende tilsagn. Næsten som et "ja", der trodser den baggrund, man ellers ville lytte til. Et ja til stort set hele den position, Porvoo tildele kirkerne i deres indbyrdes forhold, - dog uden det klare ja til også at være bundet af forpligtel-

serne ved denne privilegerede position. Kun fremtiden kan vise, om den danske kirke også (i frihed) vil være villig til at betale, hvad den faktisk skylder de andre for sine fordele.

Lad ingen beskyldte de danske biskopper for at lægge op til uhæderlig dansk optræden i det større forum. Tværtimod svarede de sikkert af god vilje så positivt, det var dem muligt i den nuværende situation. Og de fandt en slags position til os. - Udtalelser fra andre af Porvoo-kirkerne tyder på, at man har forstået signalet fra Danmark: beklagelse, men forståelse, håb frem for vrede eller fortrydelse.

Positionen

Vi endte altså med at indtage vor plads ved bordet. Det er det næste interessante ved situationen. Bispernes svar til de øvrige kirker, specielt til de anglikanske, endte nemlig som et økumenisk formet dokument, en forbavsende uforbeholden invitation til alle de andre:

Der ses frem til et fortsat samliv og samarbejde som det allerede eksisterende, og gerne udbygget. Der ses ingen kirkeadskillende forskelle i trosgrundlaget, historisk eller aktuelt. Der indbydes til nadverfællesskab, medlemsudveksling, præste- og bispefællesskab. Ikke med ét ord nævnes her det velkendte danske forbehold over for biskopperafsuccessions-traditionen. De turde nu være ligestillede med andre i adgang til at medvirke ved danske bispevielser, med mindre udtrykket: "indbydes til at tage del

i bispevielser i folkekirken" dækker over det forbehold? - nok "være til steder" men ikke "medvirke"? Endelig slås der til lyd for en forståelse i de andre kirker for, at bispeembedet i den danske kirke ifølge påstået luthersk embedsforståelse fundamentalt er et præsteembede, hvortil lægges særlige tilsynsopgaver, samt at mand og kvinde i Danmark har lige adgang til kirkens embede.

Disse sidste par lydelige "prøveballoner" på dansk særpræg er næppe synderlig lutherske, skønt nok kendetegnende for danske forhold. Dybest er embedet naturligvis ikke præsteligt, men apostolsk af væsen, før det udfoldes som henholdsvis biskop eller præst, hver med deres specifikke velser til forskellig myndighed og virke. Og kvinder i embedet var næppe nogen mærkesag for reformatorerne.

En økumenisk prøve

Lad så hellere disse "prøveballoner" være prøvesten for den danske kirkes økumeniske sindelag. Således forstået, at danske biskoppers krav om forståelse for dansk særpræg gerne skulle modsvares af samme generøse forståelse for andres. Først da kan man med sandhed byde indenfor og forvente sig respektet, når man selv med al respekt for andre lader sig byde ud. Og "med al respekt" betyder da "med forstående hensyntagen", så man afholder sig fra underhåndsdiplomati og -magtspil mod fremmede trosfælles særpræg, ej heller provokerende lader sig repræsentere

ved en kvindelig embedsindehaver, hvor hun ikke ville være ønsket af hjertet, - og selv uden fortrydelse ville forstå et afbud. hvor man indbød udlandet til noget, som det fandt uønsket, f. eks. en vielse af en kvindelig biskop. - En sådan forstående hensyntagen, som slet intet har med kirkeadskillelende faktorer at gøre, indrømmer dokumentet netop de deltagende kirker.

Atter må fremtiden vise, hvor renfærdigt den danske kirke, repræsenteret ved sine biskopper, vil formå at optræde med et økumenisk sind. Lykkes det imidlertid, - da er også morgenluft at vejre indtil i folkekirken over for dem, man så ofte svigtede og hånligt trådte under fode for deres troskab mod kirkens arv, både i kønsspørgsmålet omkring embedet, såvel som i forståelsen for kirkens og embedets apostolske væsen. Det var jo ikke disse, som førte skismatisk lære og tog skismatiske skridt, men danske biskopper i den førøkumeniske æra, som nu tilsyneladende skal være omme. - Vor Gud lade det være sandt!

Fornyede tider?

Et "nej" til Porvoo-erklæringen kunne have bombet al god kirkelig teologi tilbage til et nulpunkt. Det gik heldigvis anderledes, så vi nu i stedet sidder inde med et økumenisk tilsagn fra det samlede danske bispekollegium. -Processen rejser imidlertid, som man vil se, en række gammelkendte spørgsmål sammen med en del nye:

Hvordan får kirken eget bagland? - Er ikke "kollegialitet" (fælles stræben mod enig beslutning), snarere end demokrati, kirkens styreform? - Betyder ikke kirkens apostolicitet, at den er økumenisk, før den er national? - Genopdages ikke nu stiftets selvstændige ansvar først, dets dernæst følgende tilhør til kirkefamilien inden for sproggrænsen og derfra videre til samhörigheden inden for de geografiske kulturgrænser, som naturligt afgrænser kirkeprovinser fra hverandre? - Må økumeni ikke også åbne sig videre fra anglikansk/luthersk enhed ud mod stadig flere kirkesamfund, moderkirkerne ikke mindst? - Og med den seneste bispeudtalelse samt andre tidligere i erindring: Må man ikke én gang for alle bede biskopper begrunde deres beslutninger og udtalelser klart, også når man udtaler sig samlet, så man ikke blot begrænser sig til at fremsætte erklæringer, påstande eller pålæg? Der efterlyses ikke hermed dyrefagteologiske formuleringer, blot en ligefrem og sand evangelisk hyrdetale. Sådanne spørgsmål må fortsat holdes over ilden af FKF og ligesindede.

Ecce ecclesia!

Hvorom alting er: hellige køer må

slagtes i hælne på god økumeni - og kunne blive det, blot det skete i takt med klare erkendelser. Det ville hvæse mellem adskillige siden, men også være klart, hvad det hvæsedes af. Porvoo-dokumentet synes at være et gedigent forsøg på at føre kristen samtale frem til enig beslutning og handling. End ikke Den danske Folkekirke formår i længden at holde sig på afstand af kirkens fællers arv, ser man nu. - Lad så være, at Porvoo-erklæringen og den bevægelse "i" kirkerne og "mellem" kirkerne, som den repræsenterer, kun er en beskeden begyndelse - eller fortsættelse. Lad også være, at man her næppe finder opskriften på en kirke, samlet til succes i verden. - Herren har aldrig forjættet sin kirke succes. Kun Guds Rige! - Dokumentet holder sig dog tæt til kirkens arv og identitet. Derfor har nedfældede tanker som disse fremtiden for sig - og vil bidrage til at pege på "kirkens sted" i en vantro verden, så kirkens Herre lader sig finde for enhver, som søger Ham.

(Ovenstående er inspireret af en samtale om Porvoo-dokumentet under københavnske højkirkepræsters konvent i Frederikssund, torsdag den 21. september 1995).

**Der er planer om at afholde en
retræte på Hellig Kors Kloster i Lem
fra den 8. - 11. september 1996.**

Nærmere herom i næste nummer af Re-formatio

JULEDIGT

af Nanna Degnbol, Frederikssund.

Der tændtes en stjerne i Bethle-
hem,
da Jesus blev barn på jorden.
Nu tændes der lys i mange hjem,
og glæden er i sin vorden.

Så stor en lykke til jorden kom,
da Jesus til os blev givet.
Vi frygte skal ej verdens dom,
vor Jesus for os er livet.

Med ham den sande glæde vi får,
når lys i julen vi tænder.
Med tak og sang om træet vi går
og holder hinandens hænder.

Og endnu bedre er påskens bud,
da Jesus stod op af graven,
thi da var frelsen helt ført ud,
blot vi vil tage imod gaven.

Dertil os hjælpe vil pinsens ånd,
med lys og kraft den os fylder
og leder os ud af mørkets bånd.
Den treenige Gud vi hylder.

NYHED

SERIEN: "Af kirkens tro"

Nr. 3. Jais H. Tinglund: Skriftemålet. Bodens sakramente. 4 s.

Nr. 4. Bertil E. Gärtner: Anden grund kan ingen lægge. Nej til kvinde-
præstereformen. 4 s.

Pris pr. stk.: kr. 1,-. Pris for 10 stk. kr. 8,-

Fås i forlagets ekspedition: Poul Ulsdal, Kirkegade 88,
6700 Esbjerg. Tlf. 75 13 81 05.

Kirkelig Familielejr fra den 12.-19. juli 1996

En lille opfordring fra redaktøren

Så vidt jeg kan se, er der kun to bevægelser i Den danske Folkekirke, der har et klart og utvetydig embedssyn. Det er Fællesskabet Kirkelig Fornyelse og Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelse. Vi er ikke mange, derfor er det vigtigt, at vi arbejder sammen og holder sammen og støtter vore udgivelser. Vi har brug for flere abonnenter af Re-formatio, da udsendelse gennem avispostkontoret kræver et vist antal. Så prøv venligst at skaffe nye abonnenter. Og mist ikke modet i arbejdet for Kirken.

BØRNEGUDSTJENESTE

Tegning af Knud Nørholm

INDHOLD RE-FORMATIO 1994

Til indklæbning i Re-formatio 1994/5.

INDHOLD 1994

<i>Braw, Christian:</i> Som mand og kvinde; en boganmeldelse	55
<i>Christensen, Knud:</i> Prædiken til et provstikonvent	36
<i>Christensen, Knud:</i> Er vi mon alle syndere?	73
<i>Christensen, Hans Christian:</i> Kirkens gudstjeneste	38
<i>Hansen, Sven:</i> Vore døde skal begraves	118
<i>Hansen, Bjørn:</i> Formandsberetning 1994	66
<i>Møller, Frede:</i> Tillæg til Den danske Salmebog	131
<i>Møller, Dag Monrad:</i> Fra Harald Vilstrups "Digterværksted"	101
<i>Nørgaard-Høj, Peder:</i> Reinkarnation og kristen tro	58
<i>Nørgaard-Høj, Peder:</i> Reinkarnation og kristen tro	45
<i>Okkels, Hans O.:</i> Hvordan leve i Kristi Kirke under	16
<i>Olofson, Folke T.:</i> Hvordan kan de bibeltro præster stå sammen	3
<i>Ransby, Erik:</i> Boganmeldelse	21
<i>Ruager, Søren:</i> Boganmeldelse	52
<i>Schrøder, Gisela Athanasia:</i> Den østlige kirkes tro og liv	114
<i>Sloth, Erik:</i> Brød i Bibelen og i Kirken	123
<i>Tagatz, Helge:</i> Brev til Kristeligt Dagblad	35
<i>Tinglund, Jais H.:</i> Indvielse af en bolig	108
<i>Tønnesen, Terje:</i> Det postmodernistiske mennesket	97
<i>Ulsdal, Poul:</i> En nødvendig kommentar	30
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> En begravelsesprædiken	31
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Hil dig, o Dronning	104
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Demokrati i Kirken	86

INDHOLD RE-FORMATIO 1995

<i>Christensen, Knud:</i> Et bispevalg	35
<i>Christensen, Knud:</i> Til Kristeligt Dagblad	19
<i>Christensen, Knud:</i> Boganmeldelse	78
<i>Degnbøl, Nanna:</i> Juledigt	136
<i>Fog, Olav:</i> Porvoo-Erklæringen	130
<i>Fog, Olav:</i> LM's nadverbeslutning	30
<i>Fog, Olav:</i> Formandsberetning 1995	58
<i>Fog, Olav:</i> Porvoo-Erklæringen	22
<i>Gärtner, Bertil E.:</i> Ud i verden	14
<i>Gärtner, Bertil E.:</i> Virkelighed og vision	37
<i>Hansen, Bjørn:</i> Biskoppernes NJA...til Porvoo	131
<i>Holthor, Gert:</i> Hellige vidner i historien	110
<i>Jeppesen, Anne:</i> En boganmeldelse	21
<i>Kristiansen, Erling:</i> To venner	117
<i>Møller, Dag Monrad:</i> Fra Harald Vilstrups "Digterværksted"	101
<i>Møller, Frede:</i> En prædiken	2
<i>Møller, Frede:</i> Tillæg til Den danske Salmebog	49
<i>Møller, Frede:</i> Kaldet til at være hellige	65
<i>Poulsen, Jakob:</i> Der mangler intet for at fortsætte	63
<i>Sjernerfelt, Ole F.:</i> Hellige Vidner	72
<i>Tinglund, Jais H.:</i> Indvielse af en bolig	108
<i>Tinglund, Jais:</i> Agnus Dei	118
<i>Tønnesen, Terje:</i> Folkelighed og folkekirke	126
<i>Tønnesen, Terje:</i> Det postmodernistiske mennesket	97
<i>Tønnessen, Terje:</i> Hilsen fra Norge	77
<i>Ulsdal, Poul:</i> En kommentar	48
<i>Ulsdal, Poul:</i> Privat rapport fra Hellig Kors Kloster	114
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Vin i Bibelen og i Kirken	5
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Hil dig, o Dronning	104
<i>Østerby-Jørgensen, Peter:</i> Demokrati i Kirken	86

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,

Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.

Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulsdal,

Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,

Galtrup, 7950 Erslev Mors.

Pastor Jais H. Tinglund, Nørregade 54B,

9640 Farsø.

Ekspedition:

Bladet koster 80 kr. årligt i abonnement,

for studerende 50 kr. årligt. Beløbet indbe-

tales til FKF's kasserer, bogholder Jørgen

Poulsen, Christianshavns Voldgade 43,3th.

1424 København K. Tlf. 31 57 53 16. Post-

giro 2 08 81 42.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's

Forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330

Brande. Telefon 75 34 50 61.

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Olav Fog, Præstegårdsvej 11,
Blåhøj, 7330 Brande. Tlf. 7534 5061

Bestyrelsen iøvrigt:

Kirketjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.

Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14,
2100 København Ø.

Bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns
Voldgade 43,3th., 1424 København K.

Sognepræst Frede Møller, Hinge Præste-
gård, 8620 Kjellerup.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fælles-

skabet. Dette beløb omfatter også abonne-
ment på Re-formatio. Ægtepar 200 kr.

Studerende og pensionister betaler 100 kr.
for enkeltmedlemskab. Pensionistægtepar

120 kr.

INDHOLD - NR. 5 - DECEMBER 1995 37. ÅRGANG

<i>Holthor, Gert:</i> Hellige vidner i historien	110
<i>Ulsdal, Poul:</i> Privat rapport fra Hellig Kors Kloster	114
<i>Kristiansen, Erling:</i> To venner	117
<i>Tinglund, Jais:</i> Agnus Dei	118
<i>Tønnesen, Terje:</i> Folkelighed og folkekirke	126
<i>Fog, Olav:</i> Porvoo-Erklæringen	130
<i>Hansen, Bjørn:</i> Biskoppernes NJA...til Porvoo	131
<i>Degnbøl, Nanna:</i> Juledigt	136